वारुण्या अध्वर्युः शमीमय्यो हिरण्मय्यो[1] वा स्रुचो भवन्ति यथादेवतꣳ सायंदोहौ दोहयतः सद्यस्काला वा वरुणप्रघासा एवं सति लौकिकेन दध्नामिक्षाकर्म स्यात् प्रातर्दोहविकारमेकꣳ आमिक्षापयसमाकुरिति[2] ।

नित्येभ्योऽधिकान्यैन्द्राग्नः पयस्ये वारुणी मारुती काय एककपालः ॥२३॥ अत्र प्रणीताप्रणयनानन्तरमुपयुक्तानि पात्राणि आसाद्य स्फ्योपहितपात्रीकरणादि क्रियते । तत्र हवींष्याह[3] · नित्येभ्यः आग्नेयादिभ्यः पञ्चभ्योऽधिकानि एतानि हवींष्यत्र भवन्ति · तत्र षष्ठं हविरैन्द्राग्नः द्वादशकपालः पुरोडाशो भवति । वारुणी अध्वर्योः मारुती प्रतिप्रस्थातुः । काय एककपालः उपांशु सावित्रश्च नित्येषूपांशु · कशब्दोऽकारान्तः प्रजापतिदेवताया वाचकः कस्येदिति (पा° ४.२.३५) रूपम् · अतश्चात्र सम्प्रेषादौ कायानुब्रूहि इदं कायेति चतुर्थ्यन्तं रूपं भवति न तु कस्माऽइति महाभाष्ये पदमञ्जर्यां च दर्शितम् · तथा चापस्तम्बः कायानुब्रूहि कं यजेत्येककपाले सम्प्रेषाविति । एवमष्टौ हवींष्यध्वर्योः एकं प्रतिप्रस्थातुः · अतश्च प्रतिप्रस्थातुरपि तदुपयुक्तपात्रासादनादि सर्वं भवति । अत्राहापस्तम्बः निर्वपणकालऽआग्नेयमष्टाकपालमिति नवोत्तराणि हवीꣳषि निर्वपति सर्वे यावा भवन्त्यपि वा पौष्णः करम्भपात्राणि मेषाविति यवानां व्रीहीणामितराणीति ।

नानाज्यनिर्वपणम् ॥२४॥ आ॰नं नाना पृथग्भवति । देशभेदात्तन्त्रभेदे सत्यपि गार्हपत्यस्य साधारण्येनाज्यस्य पत्न्यवेक्षणं तन्त्रेण भविष्यतीति शङ्कानिवृत्त्यर्थमिदं सूत्रम् ।

दक्षिणं प्रतिप्रस्थातुः ॥२५॥ अध्वर्योराज्याद्दक्षिणमाज्यं प्रतिप्रस्थातुर्भवति · अवरोक्तमुत्तरमित्यस्यापवादो (१.१०.५) वचनात् · अतश्च मारुत्या अधिश्रयणादि वारुण्या दक्षिणत एव कर्तव्यम् । आज्यनिर्वापानन्तरं यथास्वं दोहौ · प्रथममध्वर्युः ततः प्रतिप्रस्थाता · तत्रोपसृष्टां प्रब्रूताद्धां धुक्ष्वेत्यादीन्प्रैषान्स्वयमेव कुर्यात् भिन्नकालत्वेन प्रसङ्गसिद्धेरभावात् · तथा च काठके अध्वर्युरेव सम्प्रै-

---

१) ? हिरण्यय्यो २. २) ? °पयःसमा° २. ३) See २.५.२.७–१३.